

влади правом, наявності обов'язків публічної влади по відношенню до індивіда як носія суб'єктивних прав. Найважливішою метою конституційного розвитку є рух до соціальної держави, соціального добробуту і стабільності суспільства, що виявляється в конституційному закріпленні цілої низки соціальних прав. Це право на відпочинок, освіту, на медичне забезпечення, на соціальну підтримку у зв'язку з віком, хворобою, втратою годувальника тощо, які є необхідними для досягнення гідного життєвого рівня, для підтримки здоров'я і добробуту людини та її сім'ї.

1. Dworkin, R. (1995). Constitutionalism and Democracy. *European Journal of Philosophy*, 3(1).

2. Rosenfeld, M. (2001). The Rule of Law and the Legitimacy of Constitutional Democracy. *Southern California Law Review*, 74(5).

МИРОНЮК Роман Вікторович,
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичного наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

З моменту початку 24 лютого 2022 року повномасштабного військового вторгнення росії на територію України і до сьогодні однією із загроз для України є загроза пошкодження, знищення критичної інфраструктури, без діяльності якої важко буде забезпечувати повноцінне функціонування держави в цілому, і саме на це, на жаль, спрямовані значні зусилля ворога. Крім ЗСУ, значні обов'язки по захисту критичної інфраструктури покладаються на центральні та місцеві органи виконавчої влади, а більше на органи місцевого самоврядування (далі – ОМС), які ключовим суб'єктом управління (адміністрування) у сфері належного функціонування та захисту об'єктів в першу чергу комунальної інфраструктури, об'єктів тепло-, водопостачання, комунального транспорту, утилізації відходів, утримання тимчасових укриттів та ін. У зв'язку з цим питання ефективної реалізації органами місцевого самоврядування державної політики у сфері належного функціонування критичної інфраструктури мають ключове значення в умовах воєнного стану.

Органи місцевого самоврядування є одними з основних суб'єктів державно-приватної взаємодії в сфері захисту об'єктів критичної

інфраструктури. Цей напрям діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єктів захисту об'єктів критичної інфраструктури передбачено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» лише в окремих його положеннях, зокрема в статті 29 «Повноваження щодо управління комунальною власністю» визначено, що «до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать: а) власні (самоврядні) повноваження:

1) управління в межах, визначених радою, майном, що належить до комунальної власності відповідних територіальних громад;

2) встановлення порядку та здійснення контролю за використанням прибутків підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;

3) заслуховування звітів про роботу керівників підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;

4) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо порядку та умов відчуження комунального майна, проєктів місцевих програм приватизації та переліку об'єктів комунальної власності, які не підлягають приватизації; організація виконання цих програм; подання раді письмових звітів про хід та результати відчуження комунального майна» [1].

Окремо в статті 36-1 цього закону визначено повноваження щодо організації та забезпечення цивільного захисту населення від різного виду катастроф, катаклізмів; до певної міри дотичними до захисту критичної інфраструктури є повноваження в галузі оборонної роботи. Безпосереднім законом, який регулює правові засади реалізації державної політики у сфері функціонування та захисту критичної інфраструктури, є Закон України «Про критичну інфраструктуру», який набрав чинності 15 грудня 2021 року [2]. Закон визначає правові та організаційні засади створення та функціонування критичної інфраструктури і є складовою законодавства України у сфері національної безпеки. Він дає основні визначення та разом з ухваленими постановами Кабінету Міністрів України становить підґрунтя для комплексного забезпечення захисту критичної інфраструктури [2]. Розділ II Закону регламентує основні засади державної політики у сфері контролю безпеки об'єктів критичної інфраструктури України, зокрема відповідно до статті 4 Закону «державна політика у сфері захисту критичної інфраструктури ґрунтується на засадах:

1) визнання необхідності забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури;

2) визначення законодавчих вимог до принципів, пріоритетів, стратегічних завдань, підходів щодо захисту критичної інфраструктури;

3) визначення суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури, їх повноважень та засад відповідальності, порядку взаємодії;

4) створення умов та впровадження заходів, спрямованих на ефективне зниження і контроль за ризиками безпеки, на зниження ризику реалізації можливих загроз, ліквідацію та/або мінімізацію наслідків реалізованих

загроз, кризових ситуацій та інших їх видів;

5) створення системи раннього виявлення загроз критичній інфраструктурі;

6) запровадження державно-приватного партнерства, взаємодії суб'єктів господарювання та населення з питань забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури;

7) забезпечення міжнародного співробітництва у сфері захисту критичної інфраструктури;

8) створення умов швидкого відновлення надання життєво важливих функцій та послуг у разі реалізації загроз і порушення функціонування критичної інфраструктури» [2].

Отже, метою державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури є забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, запобігання проявам несанкціонованого втручання в їх функціонування, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям на об'єктах критичної інфраструктури. Для того щоб визначити місце ОМС в системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури, необхідно звернути увагу на перелік об'єктів критичної інфраструктури та визначити можливий вплив на них ОМС. Статтею 8 Закону визначено, що «віднесення об'єктів до критичної інфраструктури здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; віднесення об'єктів до критичної інфраструктури здійснюється за сукупністю критеріїв, що визначають їх соціальну, політичну, економічну, екологічну значущість для забезпечення оборони країни, безпеки громадян, суспільства, держави і правопорядку, зокрема для реалізації життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг, свідчать про існування загроз для них, можливість виникнення кризових ситуацій через несанкціоноване втручання в їх функціонування, припинення функціонування, людський фактор чи природні лиха, тривалість робіт для усунення таких наслідків до повного відновлення штатного режиму, умовний перелік яких визначений в ч. 3 цієї статті [2].

Чіткого переліку об'єктів критичної інфраструктури в Законі не наведено, що цілком логічно, адже для внесення того чи іншого об'єкту до критичного необхідно було здійснювати внесення змін та доповнень до Закону. Тому класифікацію об'єктів критичної інфраструктури здійснено на рівні Постанов КМУ, зокрема йдеться про Постанову Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури», якою окремо затверджено «Порядок ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури, включення таких об'єктів до Реєстру, доступу та надання інформації з нього», «Порядок розроблення та погодження паспорта безпеки на об'єкт критичної інфраструктури», «Регламент обміну інформацією між суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури» [3].

На підставі вищезазначеного треба зробити висновок, що ні в проаналізованих вище Законах, ні в підзаконних нормативних актах не визначено місце ОМС в системі суб'єктів захисту критичної інфраструктури

та не систематизовано їх повноважень у цій сфері. Однак війна, що триває більш ніж два роки, довела, що саме органи місцевого самоврядування мають найбільше навантаження щодо захисту критичної інфраструктури міст, містечок, ОТГ, яке пов'язане насамперед з водо-, тепло-, газозабезпеченням громадян, облаштуванням тимчасових укриттів, захисту об'єктів комунальної власності стратегічного значення (наприклад, очисних споруд) тощо. І саме ОМС найбільше виділяють коштів для відшкодування збитків громадянам за пошкоджене житло та майно та відновлення об'єктів життєзабезпечення, які є ключовими в системі критичної інфраструктури.

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

2. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20/ed20221205#Text>.

3. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 1109. *Офіційний вісник України*. 2020. № 93. Ст. 2994. С. 9.

ОЛІЙНИК *Анатолій Юхимович,*
професор кафедри
приватного та публічного права
Київського національного університету
технологій та дизайну,
кандидат юридичних наук, професор

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Питання нормативно-правового регулювання комерційної діяльності в Україні мають важливе значення та характеризуються нормативними джерелами. Серед названих джерел виділяють закони і підзаконні нормативно-правові акти, нормативні договори (міжнародні і національні), правові звичаї і традиції. Дане дослідження присвячено аналізу нормативно-правових джерел комерційної діяльності як різновиду підприємницької діяльності в Україні. На підставі проведеного дослідження пропонуються висновки і рекомендації, що спрямовані на удосконалення правового регулювання комерційної діяльності в Україні в умовах повномасштабної війни, яку веде російська федерація в Україні.

У сучасних умовах повномасштабної війни росії в Україні важливе значення набуває проблема удосконалення нормативно-правового регулювання комерційної діяльності як різновиду підприємництва в торговельній сфері діяльності. Це торкається насамперед удосконалення нормативно-правових актів як джерел комерційної діяльності в Україні. Метою цього дослідження є нормативно-правові джерела комерційної діяльності в сучасній Україні,